

РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Калин Б. М., Бриндзя І. В., Левкович У. Р.

ВСТУП

Гірські території пропонують суспільству різноманітні товари та послуги – ресурсні, рекреаційні, оздоровчі, культурні тощо. Водночас гірські екосистеми чутливі до швидкого глобального розвитку. Європейський досвід розвитку гірських територій своїм підґрунтям має охорону природних ресурсів та екологічну безпеку, адже деградація гірських екосистемних послуг має серйозні наслідки для засобів до існування та навколишнього середовища також в нижче розташованих регіонах¹.

Українські Карпати, що займають частини чотирьох областей України або 9,4% її площі, акумулюють на своїй території значні природні ресурси. Особливою є їх роль у збереженні біо– та ландшафтного різноманіття, регулюванні клімату, формуванні водноресурсного, лісового, рекреаційного потенціалу країни²⁻³. Це ключовий регіон для розвитку туризму та рекреації, як одного з напрямку екосистемних послуг. Врахування потреб місцевого населення, в тому числі екологічних, натеper є головним акцентом розбудови гірських територій України⁴. Для гірських територій Львівської області, як і території Українських Карпат загалом, характерними є складні структурні проблеми, зокрема у сфері економічного розвитку, ринку праці, соціального становища населення. Потребують шляхів вирішення й питання охорони довкілля та природокористування, зокрема значне зменшення лісистості та неоптимальна структура ландшафтів, висока паводкова небезпека,

---

¹ Mountains as the Water Towers of the World. URL: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/SC/pdf/SDGs_and_mountains_water_EN.pdf

² Ільницька-Гикавчук Г. Я. Оцінка туристичного потенціалу Сколівської територіальної громади Львівської області. Вісник Хмельницького національного університету. Хмельницький, 2022, № 2, Том 1 (304). С. 113-15.

³ Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. Львів, 2013. Том 1. Екологічна безпека та природно-ресурсний потенціал / відп. ред. В.С. Кравців. 2013. 336 с.

⁴ Зварич І. Т., Зварич О. І. Трансформація світової економічної системи та її вплив на моделювання розвитку депресивних (гірських) регіонів. Наукові перспективи. 2022. № 9(27). С. 222-231.

ерозія ґрунтів, скиди у водойми забруднених стоків, неорганізоване нагромадження побутових і промислових відходів тощо^{5, 6}.

1. Аналіз структури землекористування

Гірські території охоплюють 17% площі Львівщини, це 196 населених пунктів (близько 11% від загальної їх кількості по області), проте в них проживає тільки 6% населення. Це пов'язано з особливостями рельєфу, специфічними кліматичними умовами та частково історичними факторами заселення територій. Гірські території області згідно нового адміністративного поділу це територія Самбірського, Дрогобицького та Стрийського районів. На даний час гірськими згідно постанови «Про внесення змін до переліку населених пунктів, яким надається статус гірських» населеними пунктами Львівської області визначено 3 міста (Старий Самбір, Турка, Сколе), 5 селищ (Підбуж, Східниця, Бориня, Верхнє Синьовидне та Славське) та 188 сіл (табл. 1).

Складні схеми змін землекористування виділяються як один із основних факторів тиску на екосистемні послуги, так як вплив вирубки лісів на викиди парникових газів, і можуть мати постійний вплив на екосистеми та надання екосистемних послуг (табл. 2)⁷.

Аналіз змін у землекористуванні та їхнього впливу на екосистемні послуги може мати як позитивний, так і негативний вплив на надання останніх. Наприклад, зростання частки ріллі, забудованих земель своїм наслідком має втрату переваг, які надають екосистеми, але заліснення території є позитивною зміною землекористування. У загальній структурі земельного фонду гірських територій (3,7 тис. км²) переважають лісові землі (57-71%). Частка сільськогосподарських земель помірна – 25-38%, що зумовлено складним рельєфом. Більшу освоєність земель у Самбірському районі можна пояснити вищим рівнем середньовисоких і низинних територій, для яких характерна нижча розчленованість та рівніший рельєф (рис. 1). Проте розорювання сильно впливає на стан земель, зумовлюючи денатуралізацію природних ландшафтів та властивості ґрунтів⁸.

---

⁵Рак А. Ю. Взаємозв'язок та взаємозумовленість прояву стихійних явищ у гірсько-лісових екосистемах. Науковий вісник НЛТУ України. 2018. Т. 28, № 3. С. 67–72.

⁶ Солодкий В.Д., Беспалько Р.І., Казімір І.І. Екзогенні геодинамічні процеси Буковинських Карпат та Передкарпаття. Екологічна безпека та природокористування. 2013. Вип. 13. С. 54–63.

⁷ Hardelin J., Lankoski J. Land Use and Ecosystem Services; OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers; OECD Publishing: Paris, France, 2018.

⁸ Леневиц Оксана, Паньків Зіновій. Особливості землекористування в гірському регіоні та їх вплив на процеси сільватизації (на прикладі Стрийського району Львівської області). Проблеми геоморфології і палеогеографії. 2022. Вип. 1 (14). С. 189–202.

Таблиця 1

Гірські населені пункти Львівської області

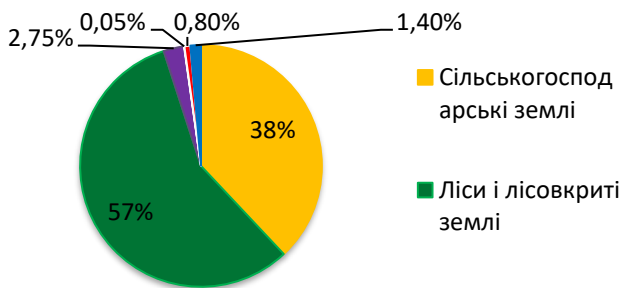
Район	Територіальна громада	Населені пункти
Дрогобицький район	Дрогобицька міська ТГ	1 село
	Східницька селищна ТГ	2 селища та 19 сіл
	Трускавецька міська ТГ	2 села
Самбірський район	Боринська селищна ТГ	1 селище та 32 села
	Добромільська міська ТГ	7 сіл
	Старосамбірська міська ТГ	м. Старий Самбір та 17 сіл
	Стрільківська сільська ТГ	21 село
	Турківська міська ТГ	м. Турка та 24 села
	Хирівська міська ТГ	11 сіл
Стрийський район	Грабовецько-Дулібівська сільська ТГ	1 село
	Козівська сільська ТГ	24 села
	Сколівська міська ТГ	м. Сколе, 1 селище та 14 сіл
	Славська селищна ТГ	1 селище та 15 сіл

Таблиця 2

Зв'язок зміни землекористування в гірських регіонах з екосистемними послугами

Метод	Зв'язки з екосистемними послугами (ЕП)
Землекористування / зміна земельного покриття	Зміни структури землекористування впливають на забезпечення ЕП; вплив просторової варіації в сторону пропозиції потоку екосистемних послуг
Ландшафтна структура	Зміни в структурі ландшафту впливають на функції ландшафту та забезпечення ЕП
Картографування	Класифікація цільового призначення земель; розробка сценарію землеустрою
Розвиток ландшафту	Розуміння еволюції ландшафту з часом; це дозволяє оцінити майбутню ЕП
Розробка сценарію	Моделювання сценарію для постачання ЕП за різними стратегіями планування землекористування

Рівень урбанізації незначний, забудовані землі становлять 1,7% (у Стрийському районі), 2,75% (у Самбірському районі). Для Дрогобицького району вона теж незначна – 2,3% (на його гірську частину припадає найменша кількість населених пунктів – 24). Між рівнем землезабезпечення та урбанізації встановлена обернена залежність.

Рис. 1. Структура землекористування гірської частини Самбірського району

Порівняно малою є й частка порушених земель у гірських районах – до 1%, які являють собою яри, кам'янисті ділянки і піски. Їх частка зростає переважно у межах населених пунктів.

Проаналізувавши структуру землекористування гірської частини Львівської області, можемо виділити негативні чинники:

- значна частка ріллі в межах сільськогосподарських земель населених пунктів – до 80%, тоді як у загальній структурі їх частка незначна – 10–15%;
- зменшення лісистості території, яка в межах населених пунктів становить до 4%;
- збільшення частки забудованих земель – за рахунок відпочинкових та рекреаційних забудов, зі значною концентрацією в окремих місцевостях (Славське, Східниця, Верхнє Синьовидне тощо);
- переважна більшість нестійких земель (заболочених, без рослинного покриву) розміщена в межах населених пунктів.

Нераціональна господарська діяльність є причиною збільшення території, де простежуються активні геологічні процеси та порушення гідрологічного режиму річок. Останні характеризуються паводками та повеннями. Ця проблема особливо актуальна для верхньої частини річок басейну Дністра, що відносяться до гірських і передгірських. Неодноразова зазнало підтоплення м. Самбір та прилеглі села⁹, населені пункти Дрогобицької ТГ¹⁰.

⁹ Михнович Андрій, Химочка Галина. Вплив на довкілля реалізації протипаводкових заходів на річці Дністер в районі м. Самбір (Львівська область). Ресурси природних вод Карпатського регіону / Проблеми охорони та раціонального використання. Матеріали Сімнадцятої міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24–25 травня, 2018р.): збірник наукових статей. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2018. С. 46-55.

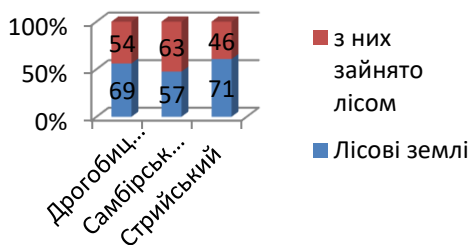
¹⁰ Коберніченко Т. Рекреаційний потенціал гірських сіл Львівської області. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2009. № 37. URL:<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/geography/article/view/2433>.

2. Лісові ресурси

Ліси становлять основу екологічного і господарського потенціалу Українських Карпат¹¹. До головних проблем досліджуваного регіону відносять зниження лісистості території. Причинами цього є рубки головного лісокористування та догляду, а також несанкціоновані рубки. На території 70–80% усіх територіальних громад останні мають поширення. Найбільше випадків незаконного рубання, у тому числі і на територіях природно-заповідного фонду, у 2023 році виявили у Боринській, Турківській, Старосамбірській та Славській громадах.

Первинною рослинністю для гірської території Львівської області була лісова. Найбільша лісистість характерна для Стрийського району – 71% всіх земель, дещо менша – для Дрогобицького – 69% та найнижча для Самбірського – 57%. Інформативнішим показником є частка земель безпосередньо під лісовими насадженнями. Так, у Самбірському районі вона вища – 63% лісових земель (рис. 2). 30% всіх гірських лісів відносяться до високогірних або розташовані в межах об'єктів природно-заповідного фонду.

Господарська діяльність на гірських територіях призводить не лише до зміни структури використання земельних ресурсів, а й до перетворення ландшафтів через зміну їх рослинного покриву. За останні десятиліття в Українських Карпатах зменшилась площа букових (у 2,5 раза) та ялицевих лісів (у 1,4 раза), натомість зросла штучно сформованих ялиників у 1,8 раза¹². Заміна первинних букових і ялицевих лісів на вторинні ялиникові стали причиною розвитку дегресивних процесів – масового всихання ялини.

Рис. 2. Частка лісових земель у структурі земельного фонду гірської частини Львівської області, %

¹¹ Сахарнацька Л.І. Аспекти управління лісовими та земельними ресурсами в умовах об'єднаних територіальних громад. Збалансоване природокористування. 2019. № 4. С. 107-111.

¹² Козловський М. П., Шкаруба А. Д., Шпаківська І. М., Рожак В. П. Екологічні засади ведення лісового господарства в Україні в контексті євроінтеграції. Науковий вісник НЛТУ України. 2018, Т. 28, № 11. С. 48–54.

3. Стан водних ресурсів регіону

Значного впливу на гірських територіях зазнають і водні ресурси. Хоч гірські річки вважаються найчистішими в Україні, все ж окремі з них піддаються антропогенному впливу. Головними причинами погіршення стану водних ресурсів є:

- розміщення населених пунктів вздовж водотоків (річок, струмків, джерел);
- застарілі системи водовідведення та очистки стічних вод у великих населених пунктах та практично їх відсутність у малих;
- значна поширеність розорювання на схилах, що сприяє активізації твердого стоку, розвитку поверхневих геологічних процесів;
- зменшення лісистості як прямиї чинник збільшення частки нестабільних земель, а також опосередковано – причина активізації геологічних процесів;
- відсутність картографування території ТГ, як наслідок не винесення в натуру водоохоронних зон та прибережних захисних смуг.

Найбільшими водокористувачами гірських територій є комунальні підприємства – Сколівське, Славське, Старосамбірське, а також філії акціонерних товариств – Укртранснафти та Укрзалізниці (табл. 3).

Таблиця 3

Показники водокористування головних водокористувачів регіону, млн. м³

Назва водокористувача	Забрано води	Використано свіжої води	Скинуто в поверхневі та підземні водні об'єкти
Сколівське КП ВКГ	0,120	0,091	0,078
Славське КВП	0,006	0,006	0,051
КП «Старосамбірське МКВГ»	0,085	0,063	0,058
ПАТ Старосамбірський кар'єр	0,166	0,149	0,149
АТ «Укртранснафта» (НПС «Жулин» ЛВДС «Сколе»)	0,013	0,013	0,013
Філія «Центр будівельно-монтажних робіт та експлуатації будівель і споруд АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ», (ВСП «Львівська дирекція», ст. Славсько, ст. Тухля, ст. Лавочне, ст. Бескид)	0,039	0,024	0,014

Вздовж гірських річок спостерігається висока концентрація населених пунктів, рекреаційних комплексів, які створюють навантаження на водні ресурси. Основною причиною погіршення якісного стану останніх є відсутність системи водовідведення у гірських сільських населених пунктах та очистки стічних вод. 80% з них неконтрольовано скидають стічні води у гірські струмки та річки, просто

на рельєф. Кам'янистість приповерхневих порід, складний рельєф, конструктивні та територіальні обмеження системи водовідведення, гідрологічні умови поверхневих водних об'єктів, економічні показники будівництва ускладнюють власне саме будівництво систем водовідведення. Актуальним питанням спорудження сучасних очисних споруд є для м. Славське (забруднює р. Опір), де крім значного поселенського навантаження додається і навантаження від рекреаційної діяльності, м. Турка (забруднює малу річку Яблунька басейну р. Стрий), м. Сколе (забруднює р. Опір) та м. Старий Самбір(забруднює верхню частину р. Дністер) (табл. 4).

Таблиця 4

Скидання стічних вод головними водокористувачами регіону,
млн. м³

Назва водокористувача	Скинуто в поверхневі водні об'єкти	з них			В підземні горизонти	Не віднесених до водних об'єктів
		забруднених / недостатньо очищених	нормативно чистих без очиски	нормативно очищених		
Сколівське КП ВКГ	0,078			0,078		
Славське КВП	0,051	0,051				
КП «Старосамбірське МКВГ»	0,058					0,058
ПАТ Старосамбірський кар'єр	0,149				0,149	
АТ «Укртранснафта» (НПС «Жулин» ЛВДС «Сколе»)	0,013			0,013		
Філія «Центр будівельно-монтажних робіт та експлуатації будівель і споруд АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ», (ВСП «Львівська дирекція», ст. Славсько, ст. Тухля, ст. Лавочне, ст. Бескид)	0,014			0,014		
Філія «Центр будівельно-монтажних робіт та експлуатації будівель і споруд АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ», (ВСП «Львівська дирекція», ст. Турка, ст. Бойківська (с. Явора)	0,003			0,003		

В повному об'ємі скидів недоочищеними скидає стічні води в р. Опір Славське комунальне водоканалізаційне підприємство, очисні споруди якого працюють з 1986 року і є вкрай застарілими (відсоток зношеності 80%).

Дослідження проб води р. Стрий показали зростання вмісту забруднювачів та погіршення якості води вниз по течії. Якщо у верхів'ї р. Стрий на території Боринської ТГ відмічали перевищення лише вмісту

завислих речовин (2,1 рази), то вже біля селища Верхне Синьовидне Сколівської ТГ окрім перевищення вмісту завислих речовин (1,2 рази) спостерігали збільшення сполук азоту (4,6 рази азоту-іонів та 1,5 рази нітритів) (табл. 5).

Таблиця 5

Показники якості води р. Стрий на території громад

Найменування точок відбору	Нормовані показники					
	Завислі речовини	O ₂	БСК ₅	Амоній-іонні сольовий	Нітрити	Нітрати
	мг/дм ³	мгО ₂ /дм ³	мгО ₂ /дм ³	мг/дм ³	мг/дм ³	мг/дм ³
ГДК	15	>4	3	0,5	0,08	40
р. Стрий біля с. Заріччя (Боринська ТГ)	31	6,2	1,4	0,6	0,06	0,8
р. Стрий нижче селища Верхне Синьовидне (Сколівська ТГ)	18	5,8	4,2	2,3	0,12	2,4

4. Проблеми поводження з відходами

Утилізація відходів побутового й промислового виробництва у гірських районах теж має свої складнощі. Відсоток населення охоплених вивозом ТПВ нерівномірний (від 41% у гірських громадах Дрогобицького району до 86% у громадах Стрийського району та 91–100% – Самбірського району). Рівень охоплення роздільним збиранням відходів надзвичайно низький – 0-16%. В більшості гірських громад відсутні комунальні підприємства з вивезення відходів. Загалом у трьох гірських районах діє 21 місце видалення відходів (табл. 6).

Таблиця 6

Наявність місць видалення відходів в досліджуваних районах

Район	Всього наспортиовано місць видалення відходів од.	Місця видалення відходів виділені за критерієм екобезпеки, категорія							
		Г – надзвичайно небезпечні		В – небезпечні		Б – помірно небезпечні		А – мало-небезпечні	
		діючі	закриті	діючі	закриті	діючі	закриті	діючі	закриті
Дрогобицький	14	1		7	5			1	
Самбірський	3			3					
Стрийський	13			5	2	2		2	2

Найбільші місця видалення відходів розташовані безпосередньо в гірській місцевості біля селища Славське (Стрийський район) та селище Бориня (Турківський район), детальнішу характеристику яких подано в табл. 7. Загальна площа сміттєзвалищ 7,6 га. Проте вагомою проблемою є несанкціоновані сміттєзвалища практично у всіх гірських громадах.

Таблиця 7

Характеристика діючих полігонів ТПВ у гірській місцевості

	Потужність існуючого об'єкту	Площа земельної ділянки, га	Рік введення в експлуатацію	Наявність проекту полігону
Турківська ТГ (урочище «Вільховата» за межами селища Бориня)	7,2	2,139	2009	так
м. Старий Самбір (селище Стара Сіль)	15,30	2	1990	ні

5. Можливості та екологічні загрози розвитку гірських територій Львівської області

Землекористування вважається визначальним чинником для формування та можливостей реалізації екосистемних послуг гірськими територіями. Ключовим моментом у цьому відношенні є існування багаторівневого підходу до залучення зацікавлених сторін для розуміння випадків конкуруючого землекористування та попиту на екосистемні послуги. В його оптимізації зацікавлені як самі мешканці, так і суб'єкти екологічної політики регіонального та національного рівня. Кожен з них має переваги при зміні землекористування, та все ж локальний рівень (місцеве населення) є основою формування екополітики (табл. 8).

Напрями використання лісових ресурсів як основи розвитку господарського комплексу гірського регіону включають забезпечення розширеного відновлення лісів з домінуванням частки природного поновлення, заліснення деградованих земель, максимально повне та раціональне використання лісових ресурсів, налагодження комплексного використання та переробки лісових ресурсів.

**Зв'язки між зміною землекористування, послугами
гірської екосистеми та зацікавленими сторонами**

Зацікавлена сторона	Підхід до землекористування та змін екосистемних послуг	Переваги для зацікавлених сторін
Мешканці	Ментальні карти Передача місцевих знань під час процесу формування регіональної та національної політики	Кінцеві бенефіціари успішного управління (визначення найбільш нагальних потреб і значних можливостей)
Регіональний суб'єкт прийняття рішень (ОДА, Департамент екології та охорони природних ресурсів)	Спільне оцінювання екосистемних послуг Процес місцевого планування Дослідження оцінки впливу	Інформувати процес прийняття рішень для управління та планування
Національний суб'єкт прийняття рішень (Міндовкілля)	Моделі попередньої оцінки політики екосистемних послуг Плата за екосистемні послуги Спільне планування	Підтвердити та перевірити заходи планування та політики, зменшивши невизначеності, пов'язані з впливом на майбутнє землекористування

Збалансований розвиток території також передбачає стале використання водних ресурсів, дотримання кількісних і якісних показників водокористування. Найбільшою проблемою, як вже було зазначено, для гірських територій є надмірний скид неочищених стічних вод. З метою охорони водних об'єктів і дотримання стійкості території загалом, ефективним заходом є зростання частки облаштування сільських населених пунктів системами водовідведення й очищення стоків та модернізація діючих, а також постійний моніторинг вод. Лише незначна частина водного басейну охоплена моніторингом (3 стаціонарні пости спостережень), при тому, що гідромережа цієї території найвища в державі.

Для гірських громад у стратегіях їх розвитку^{13, 14, 15, 16, 17} основне місце займає розвиток туристичної галузі. Кількість лише зелених садіб на гірських територіях становить понад 500, і щороку зростає. Щільність

¹³ Соціально-економічний аналіз для розробки проекту Стратегії Сколівської міської громади Львівської області. Сколе, 2021. 74 с. URL: <https://skole-rada.gov.ua/news/1640252961/>

¹⁴ Стратегія розвитку Боринської ТГ. Бориня, 2022. 90 с.

¹⁵ Стратегія розвитку гірських територій Львівської області на 2018–2022 роки. Львівська обласна державна адміністрація. Львівська обласна рада.

¹⁶ Стратегія розвитку Козівської територіальної громади на 2021–2027 рр., 2021. 83 с.

¹⁷ Стратегія розвитку Славської ТГ до 2025 року. Славське, 2021. 26 с.

зелених садиб найвищою є у Славській ТГ – 2 км²/1 садибу¹⁸. Одночасно значне рекреаційне навантаження, що має здебільшого локальний прояв, негативно впливає на компоненти довкілля.

Вигідне географічне розташування, ландшафтне та біологічне різноманіття є однозначно сильними сторонами у розвитку гірських територій. Позитивною є динаміка зменшення забруднення повітряного басейну: за останні роки сумарні викиди не перевищують 0,01 т/км². Зростає і частка земель природно-заповідного фонду: натеper сумарно вони складають понад 95 тис. га або 15,5% всіх гірських територій області.

Депресивність гірських територій¹⁹, пов'язана із зменшенням кількості населення, низькими доходами, обмеженням галузей зайнятості населення, спонукає шукати шляхи їх розвитку. 5 з 13 гірських територіальних громад Львівської області кризові, обмежені у можливостях економічного розвитку²⁰. Зелений туризм та рекреація є одними із можливих напрямів залучення інвестицій і людей.

Слабка дорожня, соціальна та інженерна інфраструктура, земельна обмеженість для ведення туристичної діяльності, відтік місцевого населення, непершочерговість в даний час активізації туристичної діяльності є слабкими сторонами. Вже проаналізовані процеси використання, забруднення, порушення відтворення природних ресурсів, а також недостатній контроль становлять загрозу для розвитку гірських територій.

Високий рекреаційний потенціал досліджуваного регіону визначають як природні ресурси, зокрема і численні мінеральні джерела, території ПЗФ (НПП «Сколівські Бескиди», «Бойківщина», «Королівські Бескиди», пам'ятки природи та інші), так й історико-культурні об'єкти і території (здебільшого архітектурні пам'ятки – дерев'яні церкви, археологічні пам'ятки – стоянки та поселення, городища (фортеця «Тустань», урочище «Святослав» тощо), меморіальні пам'ятки (Ужоцький перевал, Цвинтар УСС, криївки УПА) та фольклорні пам'ятки (фестиваль «Бойківські фестини»). З метою розвитку рекреації та створення туристичного субрегіону Славська ТГ спільно з громадами Франківщини мають співпрацю з реалізації потенціалу та розвитку туристичної інфраструктури.

---

¹⁸ Худоба Оксана. Локальна інфраструктура сільського зеленого туризму як чинник туристичного розвитку гірських територій Львівської області. Альтернативний туризм : матеріали науково-практичного семінару (30 вересня 2022 року, м. Львів, ЛДУФК ім. І. Боберського). Львів, 2022. С. 170-173.

¹⁹ Монинець В. В. Проблематика соціально-економічного розвитку гірських громад Карпатського регіону. Академічні візії. 2023. Випуск 18. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/download/300/267>

²⁰ Жук П. В. Гірські проблемні території Українських Карпат: ідентифікація та стимулювання розвитку. Регіональна економіка 2021. № 3. С. 57-66.

Але ці вектори розвитку напряму залежать від якості довкілля. Вразливість гірських екосистем висуває підвищені вимоги до використання природних ресурсів та ведення господарської діяльності на цих територіях.

ВИСНОВКИ

Гірські екосистеми чутливі до будь-якого антропогенного впливу, що змінює екологічний баланс і спричиняє негативні руйнівні процеси. Територіальні громади, які повністю чи частково віднесені до гірських територій, характеризуються різними рівнем використання природних ресурсів та антропогенного впливу на довкілля.

Стан гірських територій Львівщини, зокрема структура землекористування, якість водних та лісових ресурсів, неорганізоване нагромадження відходів є складними комплексними проблемами, що потребують вирішення в контексті цілей сталого розвитку. Відтак, вразливість послуг гірських екосистем залишається надзвичайно важливою для майбутніх досліджень.

АНОТАЦІЯ

Соціально-економічні трансформації гірських екосистем, що тривають, негативно впливають на важливі екосистемні послуги. Існує потреба у підвищенні обізнаності про існуючі та потенційні конфлікти між веденням господарювання на гірських територіях і навколишнім природним середовищем.

Гірські громади одним з основних напрямів свого розвитку бачать розвиток рекреаційного господарства, що напряму залежать від якості довкілля. SWOT-аналіз розвитку гірських територій попри високий їх потенціал цієї діяльності, показав значні загрози, в тому числі екологічного характеру. Вразливість гірських екосистем висуває підвищені вимоги до використання природних ресурсів та ведення господарської діяльності на цих територіях.

Література

1. Mountains as the Water Towers of the World. URL: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/SC/pdf/SDGs_and_mountains_water_EN.pdf

2. Ільницька-Гикавчук Г. Я. Оцінка туристичного потенціалу Сколівської територіальної громади Львівської області. *Вісник Хмельницького національного університету*. Хмельницький, 2022, № 2, Том 1 (304). С. 113-15.

3. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку: монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. Львів, 2013. Том 1. Екологічна

безпека та природно-ресурсний потенціал / відп. ред. В.С. Кравців. 2013. 336 с.

4. Зварич І. Т., Зварич О. І. Трансформація світової економічної системи та її вплив на моделювання розвитку депресивних (гірських) регіонів. *Наукові перспективи*. 2022. № 9(27). С. 222-231.

5. Рак А. Ю. Взаємозв'язок та взаємозумовленість прояву стихійних явищ у гірсько-лісових екосистемах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Т. 28, № 3. С. 67–72.

6. Солодкий В.Д., Беспалько Р.І., Казімір І.І. Екзогенні геодинамічні процеси Буковинських Карпат та Передкарпаття. *Екологічна безпека та природокористування*. 2013. Вип. 13. С. 54–63.

7. Hardelin J., Lankoski J. Land Use and Ecosystem Services; OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers; OECD Publishing: Paris, France, 2018.

8. Леневиц Оксана, Паньків Зіновій. Особливості землекористування в гірському регіоні та їх вплив на процеси сільватизації (на прикладі Стрийського району Львівської області). *Проблеми геоморфології і палеогеографії*. 2022. Вип. 1 (14). С. 189–202.

9. Михнович Андрій, Химочка Галина. Вплив на довкілля реалізації протипаводкових заходів на річці Дністер в районі м. Самбір (Львівська область). Ресурси природних вод Карпатського регіону / Проблеми охорони та раціонального використання. Матеріали Сімнадцятої міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24–25 травня, 2018р.): збірник наукових статей. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2018. С. 46-55.

10. Коберніченко Т. Рекреаційний потенціал гірських сіл Львівської області. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2009. № 37. URL:<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/geography/article/view/2433>.

11. Сахарнацька Л.І. Аспекти управління лісовими та земельними ресурсами в умовах об'єднаних територіальних громад. Збалансоване природокористування. 2019. № 4. С. 107-111.

12. Козловський М. П., Шкаруба А. Д., Шпаківська І. М., Рожак В. П. Екологічні засади ведення лісового господарства в Україні в контексті євроінтеграції. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018, Т. 28, № 11. С. 48–54.

13. Соціально-економічний аналіз для розробки проекту Стратегії Сколівської міської громади Львівської області. Сколе, 2021. 74 с. URL: <https://skole-rada.gov.ua/news/1640252961/>

14. Стратегія розвитку Боринської ТГ. Бориня, 2022. 90 с.

15. Стратегія розвитку гірських територій Львівської області на 2018 – 2022 роки. Львівська обласна державна адміністрація. Львівська обласна рада.

16. Стратегія розвитку Козівської територіальної громади на 2021–2027 рр., 2021. 83 с.
17. Стратегія розвитку Славської ТГ до 2025 року. Славське, 2021. 26 с.
18. Худоба Оксана. Локальна інфраструктура сільського зеленого туризму як чинник туристичного розвитку гірських територій Львівської області. Альтернативний туризм: матеріали науково-практичного семінару (30 вересня 2022 року, м. Львів, ЛДУФК ім. І. Боберського). Львів, 2022. С. 170-173.
19. Монинець В. В. Проблематика соціально-економічного розвитку гірських громад Карпатського регіону. *Академічні візії*. 2023. Випуск 18. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/download/300/267>
20. Жук П. В. Гірські проблемні території Українських Карпат: ідентифікація та стимулювання розвитку. *Регіональна економіка* 2021. № 3. С. 57-66.

Information about the authors:

Kalyn Bohdana Mykolaivna,

Candidate of Agricultural Sciences,
Associate Professor at the Ecology Faculty,
Stepan Gzhytskiy National University of Veterinary Medicine
and Biotechnologies of Lviv,
50, Pekarska str., Lviv, 79010, Ukraine

Bryndzia Iryna Volodymyrivna,

Candidate of Biological Sciences,
Associate Professor at the Department of Medical and Biological
Disciplines, Geography and Ecology,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
24, Ivan Franko Str., Drohobych, Lviv Region, 82100, Ukraine

Levkovich Uliana Romanivna,

Master in Ecology,
Stepan Gzhytskiy National University of Veterinary Medicine
and Biotechnologies of Lviv,
50, Pekarska str., Lviv, 79010, Ukraine